

ДО 60-РІЧЧЯ ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА СЕРГІЯ ПАДАЛКИ

Доктор історичних наук, професор, завідувач сектора новітньої історії та політики Інституту історії України НАН України Сергій Семенович Падалка народився 17 березня 1964 р. у с. Озеряни Варвинського р-ну Чернігівської обл. Батьки — Семен Федотович і Віра Іванівна — були сільськими вчителями. В рідному селі 1981 р. успішно завершив навчання у середній школі й того ж року вступив на історичний факультет Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту.

У 1986 р., отримавши диплом про вищу освіту, за розподілом як молодий спеціаліст приступив до вчительської роботи у школі с. Жуляни Києво-Святошинського р-ну Київської обл. Набуття професійного педагогічного досвіду відбувалося

порівняно швидко, чому сприяла атмосфера в колективі, а також настанови матері — вчительки історії. Починаючи з 1987 р. молодому педагогові поступово вдавалося викроювати час на науково-дослідницьку роботу. В результаті 1989—1991 рр. побачили світ перші публікації, які стосувалися внеску відомих державних діячів і громадських груп у розвиток аграрного виробництва, регіональних особливостей функціонування колгоспно-радгоспної системи.

У листопаді 1992 р. С. Падалка вступив до аспірантури академічного Інституту історії України. Вчена рада установи затвердила тему кандидатської дисертації: «Сільське господарство України у другій половині 60-х рр. ХХ ст.», а також

Цитування: Гуржій О. До 60-річчя доктора історичних наук, професора Сергія Падалки. *Український історичний журнал*. 2024. № 4 (577). С. 228—231.

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

призначила науковим керівником д-ра іст. наук, проф. П. Панченка. Аспірантські роки, окрім підготовки дисертації й тематичних публікацій, стали періодом налагодження творчих і людських контактів із провідними фахівцями відділу сучасної історії М. Плющем, Л. Шевченко, А. Лихолатом, А. Кондрацьким, О. Веселовою, Н. Барановською, Л. Ковпак, М. Вівчариком, О. Кравчук, а також колегами-аспірантами. Намагаючись відійти від застарілих, ортодоксальних концепцій радянської історіографії очолюваний П. Панченком відділ на початку 1990-х рр. зосередився на розробці проблематики передумов трансформації форм комуністичної ідеології та суспільно-політичного устрою в нову якість. Масштабна й поглиблена наукова робота розгорнулася в напрямі переосмислення проблем становлення національної державності, що втілювалось у підготовку посібників, підручників, колективних монографій із новим баченням поточних історичних процесів. Зокрема 1993 р. аспірант С. Падалка виступив співавтором навчального посібника «Україна незалежна: час випробувань і сподівань», де він написав один із параграфів («Верховна Рада в нових умовах, діяльність депутатського корпусу»), а також опрацював розділ «Хроніка 1990—1993 рр.». У 1994—1995 рр. в Інституті історії України НАН України розгорнулася підготовка фундаментального видання «Чорнобильська трагедія: збірник документів і матеріалів» — С. Падалка виконав тут значну роботу археографічного характеру.

Вересень 1995 р. став для нього визначальним: у спеціалізованій вченій раді Запорізького національного університету відбувся достроковий (до завершення навчання в аспірантурі) захист кандидатської дисертації. Молодий дослідник підійшов до цієї події з науковим доробком, що складався з 11 профільних публікацій. У 1995 р. він видав індивідуальну монографію «Сільське господарство України у другій половині 60-х рр. ХХ ст.», яка стала розширеним варіантом захищеної дисертації.

Від 1996 р. С. Падалка — в Інституті історії України на посадах молодшого, згодом старшого наукового співробітника (відділ сучасної історії). В той час особлива увага в установі приділялася назрілим тематичним проектам, тож молодий фахівець отримав можливість проявити себе. Потреба в концептуально нових підходах виявлялася при підготовці монографій і посібників, присвячених новітньому досвіду державотворення, голоду 1920-х, 1930-х, 1940-х рр., взаємовідносинам влади й суспільства. В 1996—1997 рр. С. Падалка у співавторстві опублікував монографічні дослідження «Вищі органи державної влади України ХХ ст.», «Україна. Державотворення ХХ ст.».

Дослідник постійно підтримує творчі контакти із закладами вищої освіти. Так, результатом наукового співробітництва з кафедрою історії України Національного аграрного університету стала серія монографічних студій, присвячених соціально-економічним проблемам в агропромисловому комплексі нашої країни, розбудові громадянського суспільства, змінам у суспільно-політичному та соціально-економічному житті сучасної України. А в 1998 р. на запрошення декана історичного факультету Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова О. Сушка, Сергій Падалка почав викладацьку (за сумісництвом) діяльність

на посаді доцента кафедри історії слов'янських народів, де запровадив спеціальні лекційні курси та вів навчально-методичну роботу. В наступні роки форми співробітництва з історичним факультетом розширилися, що було пов'язано з реорганізацією й переходом на роботу на новостворену кафедру історії та археології слов'ян, очолювану М. Журбою. Окрім читання систематичних курсів, С. Падалка здійснював керівництво з підготовки дисертацій, курсових, дипломних робіт, брав участь у розробці навчальних програм.

Активною була роль С. Падалки й у процесі підручникотворення. Так, у 1998 та 2000 рр. він на конкурсній основі у співавторстві опублікував посібники для 10-го («Хрестоматія з новітньої історії України (1917—1945 рр.)») та 11-го («Хрестоматія з новітньої історії України (1945—1998 рр.)») класів. Наприкінці 1990-х рр. навколо відділу сучасної історії України сформувався авторський колектив, який опрацював кілька дидактичних видань для студентів вищів: «Україна, друга половина ХХ ст.: Нариси історії», «Нарис історії України ХХ ст.», «Історія України ХХ — початку ХХІ ст.», що побачили світ у видавництвах «Наукова думка», «Генеза», «Знання».

Доробок С. Падалки включає також праці краєзнавчого змісту. Він, зокрема, опублікував нарис «Село Софіївська Борщагівка в історії і сучасності», взяв участь у роботі над фундаментальним презентативним енциклопедичним виданням «Київ». У 2000 р. був залучений до підготовки заключного тому історико-меморіального серіалу «Книга Пам'яті України» — «Безсмертя».

Набутий упродовж попередніх років досвід вивчення проблем аграрної історії дозволив дослідникові взятися за ґрунтовне переосмислення теми аграрної політики 1960—1990-х рр. Результатом стали індивідуальні монографії: «Україна 60-х — 90-х рр. ХХ ст.: Державність в історичній площині тоталітаризму, незалежності» (2000 р.), «Українське село в контексті політики тоталітарної держави (60—80-ті рр. ХХ ст.)» (2003 р.).

2002 р. в Інституті історії України НАН України було створено відділ новітньої історії та політики. Його співробітники зосередилися на розробці проблем 1990 — початку 2000-х рр., пошуку нових підходів до вивчення історії незалежної України, суттєво розширили тематичний спектр досліджуваних явищ і процесів: суспільно-політичне, соціально-економічне, морально-психологічне, духовно-культурне життя українського суспільства. Фокус наукових інтересів С. Падалки спрямовувався на розробку політичних практик аграрних реформ, особливості змін у майнових і земельних відносинах, теоретичні проблеми економічної історії.

У 2005 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Донецького національного університету Сергій Семенович успішно захистив докторську дисертацію «Аграрна політика: формування, шляхи реалізації, наслідки: 1960—1980-ті рр.» (науковим консультантом став д-р іст. наук, проф. П. Панченко).

Як фахівець з аграрних проблем С. Падалка 2006 р. долучився до підготовки фундаментального колективного видання «Історія українського селянства». За певний час його багаторічні напрацювання у царині економічної історії вті-

лились в індивідуальну монографію «Приватизація в Україні: перші підсумки та уроки» (2010 р.).

Свої здобутки та досвід ювіляр передає здібній науковій молоді. З 2007 р. регулярно під його керівництвом ведеться підготовка докторських і кандидатських дисертацій. З 2003 р. як авторитетний фахівець запрошується спеціалізованими вченими радами опонентом на захист дисертаційних робіт. За його наукового консультування та керівництва від 2007 р. захищено 5 докторських і 12 кандидатських дисертацій.

С. Падалка активно долучається до підготовки енциклопедичних і довідкових видань. Він — автор десятків статей до багатотомної «Енциклопедії історії України», «Енциклопедії етнодержавознавства», укладач подієвих переліків до видавничих проектів «Україна. Хроніка ХХ ст.» та «Україна. Хроніка ХХІ ст.». Починаючи від 2008 р. опублікував чимало розвідок, присвячених повсякденному життю сільського населення, в яких розглянув проблему бідності, зміни умов побуту, трансформації у соціальній структурі села.

Ще одним результатом плідної співпраці С. Падалки з науково-дослідними установами, зокрема з Національною науковою сільськогосподарською бібліотекою НААН України, стала підготовка у співавторстві з В. Вергуновим видання «Державне управління сільським господарством у вимірі європейської стратегії та глобальної інтеграції України: Історичний нарис з давнини до сьогодення», яке побачило світ 2017 р. У 2019 р. спільно з В. Вергуновим та І. Кириленком С. Падалка опублікував навчальний посібник «Аграрна історія України: у трьох частинах», схвалений і рекомендований до друку Міністерством освіти і науки України. Наступного року той самий авторський колектив видав працю «Чорнозем і українська історія: нарис від давнини до сьогодення», в якій подано сюжети, що стосуються землеробського освоєння території нашої країни, розглянуто роль воєн, конфліктів, повстань в історії чорноземного ресурсу, вплив індустріальної та постіндустріальної епохи на українське землеробство.

У 2022 р. С. Падалка долучився до провадженого Інститутом історії України НАН України колективного дослідницького проекту «Перелом: війна Росії проти України в часових пластах і просторах минувшини: Діалоги з істориками», а 2023 р. взяв участь у роботі над збірником «Війна: держава, суспільство, особа». З січня 2023 р. після реорганізації структури інституту очолює сектор новітньої історії та політики у складі відділу воєнно-історичних досліджень.

Ювіляр удостоєний відзнак Міністерства освіти і науки України, Міністерства сільського господарства України, Президії Національної академії наук України, Національної спілки краєзнавців України та ін. Творчий потенціал Сергія Семеновича — великий і різнобічний — дає підстави вірити у примноження ним здобутків вітчизняної історіографії, подальше утвердження в науковому співтоваристві нашої країни.

Надійшло / Received 16.04.2024

Олександр ГУРЖИЙ (Київ)
Oleksandr HURZHII (Kyiv)